

سده شنبه ۳۰ آبان ۱۴۰۲
<div> <div>شن</div> <div>شماره ۴۰۱۳</div> </div>
<div> <div></div> <div>www.fdn.ir</div> </div>
<div><div></div><div>FARHIKHTEGANDAILY</div></div>

۱۳ میلیارد هزینه و بیننده‌های دورقمی

شکست پروژه تلویزیون اینترنتی کتاب

عاطفه جعفری

خبرنگار گروه فرهنگ

یک صندلی گذاشته و رو به مردم نشسته است و کتابی در دستش، جمعیت زیاد با سکوت کامل به کتاب خواندنش

۱۳ میلیارد برای چه تعداد بیننده؟

از بودجه ۵۰۰۰ میلیونی شروع کردند و حالا بود چه شبکه شان به ۱۳ میلیارد رسیده و ۲۲ کارمند دارند. این اطلاعاتی از تلویزیون اینترنتی کتاب است که حدود یک سال است به صورت رسمی در حوزه نشر و کتاب، فعالیتش را آغاز کرده است. این شبکه هشت ساعت پیش برنامه دارد واز بسترهای متفاوت اینترنتی برای انتشار محتوا استفاده می‌کند. البته به استناد گفته‌های مجید صحاف- که این شبکه تلویزیونی راره‌اندازی کرده- ایده این رسانه تصویری به سال‌های اول دهه ۹۰ برمی‌گردد. او در گفت‌وگویی که با شهروند، گفته است: «آن زمان موسس و مدیرعامل موسسه رسانه‌ای «شیرازه» بودم که زیرنظر مجمع ناشران فعالیت داشت. البته در یکی از IPTV های کشور هم حدود شش سال کار کرده بودم و آنجا هم برنامه‌مان این بود که شبکه کتاب داشته باشیم. در واقع مقصود این است که ما سر این موضوع از همان زمان کار مطالعاتی را شروع

چه اهدافی برای این تلویزیون اینترنتی نوشته شده است

تلویزیون اینترنتی کتاب کارش را به صورت رسمی از هفته کتاب سال گذشته شروع کرد تا بتواند به حوزه کتاب و همه حواشی آن بپردازد. حدود یک سال قبل، تقاهم نامه این شبکه با معاونت فضای مجازی سازمان صداوسیما واخذ مجوز تاسیس و راه‌اندازی شبکه اختصاصی کتاب در بسترهای مجازی طرح ریزی و بسته شد. این شبکه تلویزیونی زیر نظر خانه کتاب و ادبیات ایران راه‌اندازی شده است و ماموریت‌های آن را ایجاد بستری برای ارتقای سطح آگاهی و معرفت عمومی، فراگاهی برای هدایت فرهنگی جامعه در جهت زیستی خردمندانه، امیدآفرین و بانشاط در میان عموم مردم و در افاقی متعالی، آماده‌سازی جامعه

ترویج کتاب با تلویزیون تخصصی

تمام کسانی که در حوزه کتاب فعالیت می‌کنند، با این نگاه که باید کتاب را ترویج کرد و کتابخوانی را در همه ابعادش گسترش داد، موافقت؛ برای همین است که در رسانه‌ها و مخصوصا رسانه‌هایی که تخصصی در حوزه کتاب فعالیت می‌کنند، بارها بر این تأکید شده است که ارائه تصویری فراگیر برای کتاب و کتابخوانی باعث می‌شود که زیرساخت مهمی برای همه حوزه‌ها و بخش‌های مختلف هنر شکل بگیرد. اما اینکه شبکه تخصصی برای آن در نظر گرفته شود، جای کمی تامل دارد. همه ما خاطره رادیو کتاب را در ذهن داریم، رادیویی که تخصصی در حوزه کتاب فعالیت می‌کرد، اما بعد از مدتی فعالیت با شبکه رادیویی فرهنگ ادغام شد و به کارش پایان داد؛ همان زمان رحمانیان مدیر وقت رادیو فرهنگ در مورد علت تعطیلی این شبکه رادیویی در گفت‌وگویی با ایسنا گفته بود: «شبکه رادیویی کتاب با سه ساعت تولید در روز به راه افتاد. این شبکه بسیاری از برنامه‌های خود را که وام‌گرفته از شبکه‌های دیگر بود، بازپخش می‌کرد. یعنی در این هشت الی ۱۰ ساعتی که برنامه پخش می‌کرد، بسیاری از برنامه‌هایش بازپخش و وام‌گرفته از شبکه‌های دیگر بود. اما از زمانی که ادغام شده است، مباحثی که به موضوع کتاب می‌پردازد، متنوع‌تر است؛ به‌طور کلی رادیو فرهنگ روزانه حداقل شش ساعت به موضوع کتاب از نگاه‌های متفاوت اجتماعی، ادبی، هنری،

شکست‌خورده، خنثی، غیرکاربردی!

شبکه کتاب و آن چیزی که باید باشد

محمدعلی یزدان یار

نویسنده

اولین برخورد من با تلویزیون اینترنتی کتاب به برگزاری نمایشگاه کتاب سال ۱۴۰۱ برمی‌گردد که به عنوان کارکناس نشر ستاد خبری نمایشگاه کتاب در برنامه‌های شبکه «کتابنا» حضور پیدا می‌کردم. از آن تاریخ خیر خاصی از چنین پدیده‌ای نداشتم تا اسمال و طی هفته کتاب چند جایی نام تلویزیون اینترنتی کتاب به گوشم خورد. گویا نام این شبکه تغییرات کوچکی داشته؛ قسمت «نما» که گویا وسواس نام‌گذاری اهالی برنامه‌ساز است از اسم شبکه حذف شده است و به نام خیلی خیلی غیرخلاقانه «کتاب» بسنده کرده‌اند. برای من این ۹۰ کلمه تنها صحبت‌هایی بود که می‌توانستم به شکل خنثی در مورد چنین شبکه‌ای داشته باشم. تلویزیون اینترنتی کتاب حتی قبل از راه‌اندازی هم ایده شکست‌خورده‌ای است، چه برسد به حاله‌که هم هست، رسانه قواعدی دارد و رسانه تصویری قواعد سنگین و سخت‌تری که ماشاءالله هیچ‌کدام از این قواعد در راه‌اندازی این شبکه حتی به قدر سرسوزنی رعایت نشده‌اند. همین الان که در حال نگارش این مطلب هستم- حوالی ساعت ۱۱:۳۰ صبح روز دوشنبه- این شبکه در حال پخش یک مراسم کتاب سال دانشجویی است که من فکر نمی‌کنم آدم سال ۱۴۰۲ دو سه ساعت وقت بگذارد و بینشند پای یک مراسم این شکلی!

گوش می‌دهند، این تصویر چند روز پیش از سروش صحت درحال کتابخوانی منتشر شد؛ تصویری که اگر نخعی داشته باشیم و آن را دنبال کنیم، حتما به تلویزیون می‌رسیم که یک بازیگر و کارگردان تلویزیونی را توانست به یکی از چهره‌های مشهور حوزه کتاب تبدیل کند. این جادوی رسانه تصویری

بیننده‌های دورقمی

این شبکه اینترنتی درحال حاضر از بسترهای شبکه‌های اجتماعی مثل شاد، سروش پلاس و سپهر استفاده می‌کند و ظاهرا بستر اصلی انتشار محتوای تصویری آن روی تلویویون است. با رصد تلویویون با توجه به اینکه از ابتدا به عنوان یار اصلی این شبکه معرفی شد، متوجه می‌شویم که اولاً آرشویو کاملی روی تلویویون برای این شبکه تلویزیونی وجود ندارد، البته احتمالا این آرشویو نداشتن فقط به تلویزیون اینترنتی برنمی‌گردد و باید در این مورد اشکال را در تلویویون دید. بااین حال اگر به بخشی از برنامه‌های آرشویوشده این شبکه در تلویویون نگاه کنیم متوجه تعداد محدود بیننده‌های این شبکه خواهیم شد. اگر سی‌ویکمین دوره هفته کتاب را به عنوان زمانی که بهار کتاب می‌گوییم، درنظر بگیریم، با رصد برنامه‌های پخش‌شده در بستر تلویویون به این می‌رسیم که تعداد دانلودهای برنامه صفر است و بازدید کننده‌ها بین پنج تا ۶۵ نفر نوسان دارند! و تعداد بیننده‌ها از دو رقم خارج نمی‌شود. این راقم‌بسه کنیم با برنامه‌های کتابی که قبل از این از تلویزیون پخش می‌شد و اصلا با برنامه شهرت یافته «کتاب‌باز» که از دوپینگ سرگرمی و چهره‌های مشهور بهره می‌برد، کاری نداریم اما برنامه‌های دیگری داشتیم که توانسته بودند بدون حضور سلبریتی‌ها برنامه کتابی را برای مخاطب جذاب کنند، به صورت مصداقی برنامه شایک که سال ۱۳۹۶ از شبکه سوم سیما پخش شد و هدفش پرداختن به موضوع کتاب و کتابخوانی بود، سعی می‌کرد دغدغه کتابخوانی را با مردم به اشتراک بگذارد. این جنس برنامه‌ها این توانایی را داشته‌اند که بین عموم مردم

فقط گفت‌وگو و دیگر هیچ!

با رصد سایت شبکه اینترنتی کتاب دسته‌بندی‌های برنامه‌ها را در این چند بخش می‌بینیم؛ اختصاصی شبکه کتاب، اخبار حوزه نشر، نقد و معرفی کتاب، جوایز و جشنواره‌های ملی، دوره‌های آموزشی، کتاب و نشر، رویدادها، نمایشگاه‌های فرهنگی و پخش زنده.

با مرور اهدافی که برای راه‌اندازی این شبکه تلویزیونی دارند، مخصوصا «تولید و پخش برنامه‌های کتاب محور با استفاده از قالب‌های رایج و جذاب رسانه‌ای» به این می‌رسیم که قالب‌هایی که برای برنامه‌های این شبکه در نظر گرفته شده، یک فرم محدود از اشکال مختلف رسانه‌ای است. اینکه مجری با یک نفر مدام در حال گفت‌وگو باشد و هشت ساعتی که برنامه‌های این شبکه در حال پخش است، یا کارگاه آموزشی باشد، یا اینکه گفت‌وگو و پخش زنده رویدادها، نتیجه‌ای در ضریب نفوذ بین مخاطبان ندارد!

علی اصغر عزتی‌پاک، نویسنده معتقد است که این شبکه تلویزیونی دردی را از حوزه کتابخوانی دوا نکرده است، چون اکثر محتوایش به پخش زنده و پوشش خبری برنامه‌های حوزه کتاب خلاصه می‌شود و در این باره گفته است: «به نظرم راه‌اندازی شبکه تلویزیونی اینترنتی کتاب، گرهی از مشکلات حوزه کتاب و صنعت نشر را برطرف نکرده و به ترویج کتاب خوانی منجر نمی‌شود. برنامه‌های نسخه آزمایشی این شبکه اینترنتی بیشتر

است که توانست عصاره دل‌انگیز کتاب را برای بخش مهمی از مردم جذاب و شیرین کند. گزارش پیش‌رو در ظاهر، درمورد یک شبکه رسانه‌ای مختص کتاب است، اما واقعیتش این است که درمورد شیوه‌ها و فرآیندهای ضروری تولید برنامه ویژه کتاب حرف زدیم.

وجاهت پیدا کنند و نیاز کتابخوانی را در مردم شکل دهند. توقعی که از تلویزیون اینترنتی کتاب هم می‌رود، این است که بتواند به هدف اصلی که برای خودش تعریف کرده، یعنی ترویج کتابخوانی عمل کند و بازوی رسانه‌ای و تبلیغاتی مهمی برای ناشران و فعالان حوزه کتاب باشد. اصلا یکی از اهدافش همین است، اما نگاه مردم و اطلاع نداشتن از این شبکه تلویزیونی و برنامه‌هایش ما را به اینجا می‌رساند که بپرسم کارکرد این رسانه بعد از یک‌سال چه چیزی است؟

وضعیت این رسانه در شبکه‌های اجتماعی هم خودش قابل تامل است، مثلاً تعداد افراد مشترک این رسانه در شبکه اجتماعی سروش پلاس، ۱۴ عضو است و عملا فعالیتش در این بستر معنا و کارکردی ندارد. در شبکه اجتماعی بله حدود ۲۰ هزار مشترک دارد که بازدید هرکدام از محتواهای این کانال به‌صورت میانگین ۶۰۰ بازدید است. بستر اینترنتی شاد یکی از ظرفیت‌های مهم ارتباطی با دانش‌آموزان و مربیان مدارس است. کانال شبکه اینترنتی کتاب در شاد، حدود ۷۵ هزار نفر عضو دارد، محتوای این کانال در برنامه‌شاد بیشتر برگزاری مسابقه است که هم‌زمان دانش‌آموزان را ترغیب می‌کنند که هم در شبکه کتاب و هم در برنامه‌ای که از هفته کتاب به‌صورت مستقیم از شبکه کودک برگزار می‌شود در این مسابقه‌های کتابخوانی شرکت کنند. به نظر می‌رسد این شبکه در برنامه شاد موفق بوده و بازدید‌ها بالایی داشته اما نتوانسته است کانال ارتباطی مهمی جهت رجوع به تلویزیون اینترنتی کتاب باشد.

پوشش خبری است و کمتر برنامه مهیج و جذابی در این حوزه داشته است. ضمن اینکه کسانی که پیگیر برنامه‌های معرفی و رونمایی کتابی هستند در زمان اجرای آن برنامه از طریق لایو اینستاگرام یا آپارات، برنامه را دنبال می‌کنند، پس با پخش زنده برنامه‌های رونمایی و نقد و بررسی کتاب، نمی‌توان یک شبکه تلویزیون اینترنتی راه انداخت.»

هدفی که روی کاغذ نوشته شده این است که برنامه‌های جذابی ساخته شود، اما انگار توان اجرایی آن وجود نداشته است و اگر یک سال گذشته را رصد کنیم، نمی‌توانید برنامه‌ای از این شبکه را پیدا کنید که اسمش حتی بین فعالان حوزه کتاب مشهور شده باشد یا مخاطبی بخواهد آن را دنبال کند. اینها همه نشانه‌گانی است از اینکه تلویزیون اینترنتی کتاب مسیری ناقص و اشتباهی را برای برنامه‌سازی انتخاب کرده است.

برای اینکه برنامه‌سازان این شبکه بتوانند بخش مهمی از ناشران و فعالان حوزه کتاب را با خود همراه کنند، بایستی فهم دقیقی از سلیق مختلف داشته باشند. در حوزه کتاب، ناشران و نویسندگان مختلفی داریم که در حال فعالیت هستند و مطمئنا فعالیت‌های خوبی را در این حوزه انجام می‌دهند، اما در برنامه‌های این شبکه تلویزیونی انگار ناشران گزینشی انتخاب می‌شوند! حتما همه نگاه‌ها و پرداختن به آنها می‌تواند کمک‌کننده باشد تا یک مجموعه درست‌تر در مسیری که برای خودش درنظر گرفته است، پیش‌برود.

به‌ایروی خود بیاورند.» مساله مهم‌تر، به عبارت دیگری یکی از دو مساله خیلی مهم در چنین شبکه‌ای- در هر شبکه‌ای- تولید برنامه‌ها و محتوای باکیفیت است. این همان مقوله‌ای است که VOD هارا سرپایانه‌گی می‌دارد و تلویزیون اینترنتی کتاب هم طبیعتاً باید از همین قاعده پیروی کند. طی دعواتی که من به شکل تصادفی به این شبکه سر زدم چند جزئی سمنیار و همایش و گاهی برنامه‌های میزگرد شاهد هیچ محتوای خاصی نبودم. همه چیز در بی مزه‌ترین و خنثی‌ترین حالت ممکن به سر می‌برد. نه میهمان و نه میزبان برای هم هیچ چالشی ایجاد نمی‌کنند و هیچ اتفاق خاصی در این شبکه نمی‌افتد که آدم به خودش نکوید کل محتوای این شبکه رامی‌شود در کند!تکثیر بخش شبکه ۲۰ جای داد. برنامه‌های تولیدی هم اگر در این شبکه وجود داشته باشند، صرفا هستند که بعد گفته شود درصدی از برنامه‌های این شبکه تولیدی بوده‌اند. اصلا چند سالی می‌شود که جذابیت دیگر برای مسئولان صداوسیمای ما حتی در حد استاندرد‌های خودشان هم دغدغه و مساله نیست؛ حال‌کتاب که کل‌رایز آقایان مساله‌ای دکوری محسوب می‌شود دیگر جذابیتش کجا بود اصلا؟ بگذرید در مورد برد اجتماعی و رسانه‌ای چنین شبکه‌ای هم همین جاصحبت کنیم. شما این وقت دغدغه بریده‌ای از برنامه‌های این شبکه را در شبکه‌های اجتماعی دیده‌اید؟ بین دوستان و آشنایان‌تان دیده‌اید که کسی از تلویزیون اینترنتی کتاب صحبت کند؟ اصلا ریزان پیش آمده در مترو

و تاکسی و اتوبوس کسی از برنامه‌ای که در این شبکه دیده‌است صحبت کند؟ و بگذرید پا را فراتر بگذارم؛ اصلا چند نفر به‌طور کلی می‌دانند که چنین شبکه‌ای وجود دارد؟ پس، اینجا ما شبکه‌ای داریم که از دو اصل مهم برای موفقیت خودش هیچ‌کدام را در حد حداقل‌ها هم کسب نکرده است.

صداوسیما و سیاست‌گذاران رسانه طی سال‌های اخیر با دلایل و بی‌دلیل تمام برنامه‌های موفق خودشان را اسلاخی کرده‌اند. ۹۰، بزرگ‌ترین قربانی سیاست‌های صداوسیما بود؛ بعدها برنامه‌های دیگری هم از زیر تیغ سلیق مسئولان سازمان گذشتند که آخرین آنها برنامه موفق «به افق فلسطین» بود. مهم‌ترین و موفق‌ترین برنامه کتاب محور این سال‌ها ما «کتاب‌باز» بود که بدون توضیح وبدون وجود کوچکترین حاشیه‌ای به تعطیلی کشانده شد. حالا تجربه یک‌ساله مشترک بین صداوسیما، خانه کتاب و تلویویون بیش از پیش موبد این نکته است که ارتقای فرهنگ کوچک‌ترین ارتباطی بافتتاح شبکه‌های خنثی، بی‌کاربرد و متعدد ندارد. هنوز که هنوز است «کتاب‌باز» تنها برنامه‌ای بوده که مردم را پای گزیده‌ها بیاورد؛ بنابراین موفقیت یک برنامه در حوزه تخصصی هیچ نیازی به یک شبکه ندارد که بعدا گردانندگانش برای پر کردن کند انکتر پخش به چه کم‌چ کتم بیفتند. یک برنامه درست و حسابی جذاب، ده‌ها برابر چنین شبکه‌ای در ارتقای فرهنگ کتابخوانی تاثیر دارند. مخالفقید؟ از سروش صحت بپرسید!